

بهره‌گیری کتاب‌های آموزش زبان فارسی از راهبردهای اجتماعی یادگیری زبان دوم، گامی به سوی افزایش توانش ارتباطی فارسی‌آموزان

افروز تابعی

کارشناس ارشد آموزش زبان فارسی

-rooztabee@gmail.com

چکیده

مهم‌ترین راهبردهای یادگیری زبان برای برقراری ارتباط مؤثر با جامعه زبان هدف، راهبردهای اجتماعی هستند که کمک می‌کنند مهارت‌های زبانی و توانش ارتباطی زبان‌آموزان ارتقاء یابد. راهبردهای یادگیری زبان قابل آموزش‌دهی هستند. یک راه برای آشناکردن زبان‌آموزان با راهبردهای یادگیری، آموزش در کتاب‌های درسی است که در حوزه آموزش زبان فارسی تا کنون به آن توجه نشده است. در این پژوهش، میزان بهره‌گیری دو کتاب سطح مقدماتی فارسی دهخدا (۱) و مینا (۱) از راهبردهای اجتماعی یادگیری مهارت‌های زبانی و چگونگی پرداختن به این راهبردها در کتاب‌های یاد شده، بر مبنای طبقه‌بندی آکسفورد (۱۹۹۰) و به روش تحلیل محتوای کمی و کیفی بررسی شده است تا ظرفیت‌ها و امکانات کتاب‌های درسی برای آموزش مستقیم این راهبردها بررسی شود. یافته‌ها، بهره‌گیری نسبی و غیرمستقیم این کتاب‌ها را از برخی راهبردهای اجتماعی یادگیری در تمرین مهارت‌های شنیدن و سخن گفتن نشان می‌دهد. همچنین، آموزش مستقیم راهبردها در هیچ یک از دو کتاب مشاهده نشده است.

واژه‌های کلیدی: آموزش زبان فارسی، فارسی‌آموزان، توانش ارتباطی، راهبردهای یادگیری، راهبردهای اجتماعی

مقدمه

آنچه در عصر کنونی یادگیری نامیده و با هدف تقویت و گسترش مهارت‌های ذهنی و عملی برنامه‌ریزی می‌شود فرایندی فعال است که بدون مشارکت یادگیرنده و پذیرفتن مسئولیت یادگیری از سوی او امکان‌پذیر نیست. یادگیری مؤثر و عمیق که از آن به عنوان یادگیری مادام‌العمر یاد می‌شود امروزه روشمند گردیده و به عنوان مقوله و مبحثی کاربردی و قابل آموزش‌دهی به رسمیت شناخته می‌شود.

راهبردهای یادگیری^۱ به عنوان فعالیت‌ها و رفتارهایی که یادگیری را سرعت می‌دهند، آن را آسان و لذت‌بخش می‌کنند و تحکیم می‌بخشند تعریف شده‌اند (آکسفورد، ۱۹۹۰)^۲. راهبردهای یادگیری، طبق تعریف چارچوب مرجع اروپا^۳ (۲۰۱۱)، ابزارهایی برای افزایش و تکمیل توانش زبانی^۴ کاربران زبان، برای دستیابی به مهارت در برطرف کردن نیازهای ارتباطی در موقعیت خاص و درک و انجام موفقیت‌آمیز تکالیف از بهترین و ساده‌ترین راه، با توجه به اهداف زبان‌آموزان هستند (هورواتوا، ۲۰۱۴: ۶۱)^۵. عده‌ای از متخصصان از جمله وِندن و روبین^۶ (۱۹۸۷)، اوملی و چموت^۷ (۱۹۹۰) و آکسفورد (۱۹۹۰) دسته‌بندی‌هایی به منظور شناسایی و به کارگیری راهبردهای یادگیری ارائه کرده‌اند.

پژوهش‌هایی نیز در زمینه کارایی و اهمیت راهبردهای یادگیری زبان در خارج و داخل کشور (به‌ویژه در حوزه آموزش زبان انگلیسی) انجام شده و در حال انجام است و به‌طور کلی در تمام پژوهش‌ها اهمیت راهبردهای یادگیری مورد تأکید قرار گرفته است.

1-Learning strategies

2 - Oxford

3-CEFR (Common European Framework)

4-Language Competence

5 -Horvathova

6 - Wenden & Rubin

7 - O'Malley & Chamot

در حیطه آموزش زبان فارسی در تحقیقات داخلی، تقیان (۱۳۸۶) درباره تأثیر راهبردهای شناختی و فراشناختی بر میزان درک مطلب زبان آموزان غیرفارسی زبان، مطالعه و پژوهش کرده است و نتیجه می گیرد که کسانی که فارسی را به عنوان زبان دوم می آموزند، برای درک مطلب خواندن از راهبردهای شناختی و فراشناختی ویژه ای استفاده می کنند و به کارگیری آنها تأثیر معناداری بر درک آزمودنی ها دارد و همچنین، ارتباط معناداری بین سطح زبانی و استفاده از راهبردها وجود دارد؛ اما ارتباط معناداری بین جنسیت و استفاده از راهبردها وجود ندارد.

بررسی راهبردهای یادگیری زبان فارسی در میان فارسی آموزان خارجی با جنسیت و ملیت های گوناگون پژوهشی است که خالقی زاده (۱۳۹۱) انجام داده و نتایج آن نشان می دهد که به طور کلی فارسی آموزان گاهی از راهبردهای یادگیری زبان فارسی استفاده می کنند و راهبردهای فراشناختی را بیشتر و راهبردهای حافظه ای را کمتر از سایر راهبردها به کار می برند. درحوزه آموزش زبان فارسی، به ویژه به ظرفیت کتاب های آموزش زبان فارسی در بهره گیری از راهبردهای یادگیری زبان و امکان پذیری آموزش این راهبردها از طریق کتاب کمتر توجه شده است.

تحقیق حاضر در زمینه میزان توجه و استفاده از راهبردهای اجتماعی که یکی از مهم ترین راهبردهای یادگیری زبان برای برقراری ارتباط مؤثر با جامعه زبان هدف است و همچنین نحوه کارگیری یا آموزش این راهبردها در کتاب های فارسی دهخدا (۱) (نوابی و همکاران، ۱۳۹۶) و مینا (۱) (صحرايي و همکاران، ۱۳۹۶) که ویژه سطح مقدماتی آموزش زبان فارسی به دیگرزبانان هستند انجام شده است.

روش این پژوهش تحلیل محتوای کمی و کیفی است و هدف آن، بررسی ظرفیت ها و امکانات کتاب های آموزشی برای پرداختن به یادگیری راهبردی و همچنین ارزیابی میزان توجه مؤلف (مؤلفین) به این امر در تدوین کتاب های درسی است؛ زیرا بدون توجه به این مهم، یادگیری پایدار و کاربردی اتفاق نمی افتد و پرورش زبان آموزان مستقل امکان پذیر نیست. با توجه به عدم محدودیت به کارگیری راهبردهای اجتماعی در سطوح مختلف زبان آموزی، دلیل انتخاب کتاب های سطح مقدماتی، بررسی منابع آموزشی سطح مبتدی به عنوان گام اول و سپس تکمیل این پروژه با بررسی کتاب های سطح متوسط و پیشرفته در گام های بعدی و فرصت های آینده است. هر دو کتاب انتخاب شده جزء جدیدترین منابع منتشرشده آموزش زبان فارسی طی دو سال گذشته هستند.

نتایج این تحقیق با انجام دادن پژوهشی گسترده تر به منظور مقایسه تفاوت بین بازدهی دو روش آموزش زبان فارسی با تأکید بر راهبردهای یادگیری (و آموزش صریح راهبردها) و بدون توجه به این مقوله (به روش های رایج کنونی) کامل می شود.

دو پرسش اصلی این پژوهش این است که:
۱- کدامیک از راهبردهای اجتماعی طبقه بندی آکسفورد و هر کدام به چه تعداد، در دو کتاب فارسی دهخدا (۱) و مینا (۱)

مورد توجه مؤلفین بوده است؟ www.anjomanfarsi.ir

۲- آیا در این منابع به آموزش مستقیم راهبردهای اجتماعی توجه شده است؟

پاسخ این دو سؤال می تواند کمک مؤثری در تدوین کتاب های آموزش زبان فارسی و همچنین تدریس آن توسط مدرسان در دستیابی به هدف یادگیری آسان، دلپذیر و پایدار باشد.

۱. سابقه پژوهش درباره راهبردهای یادگیری در کتاب های آموزشی

دردی پور و همکاران (۱۳۸۸)، به منظور آزمون تأثیر به کارگیری راهبردهای یادگیری درون کتاب درسی آموزش زبان انگلیسی، تحقیقی در این زمینه انجام داده اند و با به کارگیری ابزارهایی از جمله آزمون بسندگی (کفایت) زبان، پرسش نامه (SILL)^۲ (برای اطلاع از میزان آشنایی زبان آموزان با راهبردهای یادگیری)، کتاب چیه محقق ساخته به عنوان ماده درسی دوره آموزشی و آزمون عملکرد پایان دوره آموزشی به منظور ارزیابی میزان فراگیری زبان آموزان، نتایجی حاکی از تأثیر مثبت گنجاندن آشکار راهبردهای یادگیری در کتاب آموزش زبان بر بهبود میزان فراگیری زبان آموزان بدست آورده و آن را امری ضروری دانسته اند. لیبیل^۳ (۲۰۱۰): گزارشی را از تحلیل محتوای تصویری و نوشتاری ۳۳ کتاب آموزش زبان انگلیسی، برای تعیین دامنه به کارگیری راهبردهای یادگیری زبان دوم ارائه داده است. در این تحقیق، با بررسی فصل (درس) سوم این کتاب ها و تمرکز بر مهارت های

1- TOFEL, ILETS

2 -Strategy Inventory for Language Learning

3- Labelle

تولیدی، سعی بر پاسخ به این سؤال بوده است که فراوانی و تنوع بازنمایی راهبردهای یادگیری برای سطح میانی، در کتاب‌های آموزش زبان چه قدر است. محققان، راهبردهای مرتبط با گوش دادن و خواندن را، به این دلیل که دامنه وسیعی از راهبردها در این زمینه در نوشته‌های مرتبط وجود دارد؛ رمزگذاری کرده‌اند. ابزارهای رمزگذاری آنها، شامل یک طبقه‌بندی از ۱۵ راهبرد شناخته‌شده و روش این تحقیق، تحلیل محتوای کمی است. پژوهشگران نتیجه‌گرفتند که در شش مورد از این کتاب‌ها، دامنه قابل قبولی از راهبردها، گنجانیده شده است. این مطالعه، معیارهای انتخاب کتاب مناسب برای زبان‌آموزان را به دست معلمان و مؤسسات و مراکز آموزش زبان می‌دهد و به آنان اهمیت این موضوع را یادآوری می‌کند.

لویووا و وکوا (۲۰۱۱)، با یادآوری این که تاکنون بیشتر، تأثیر اعمال شخصی زبان‌آموزان شناسایی و کشف شده است کتاب‌های درسی را یکی از عوامل اثرگذار بر راهبردهای یادگیری دانسته و ادعا کرده‌اند که استفاده از راهبردهای یادگیری، در تعریف‌ها و تکالیف، ساختار آنها و ماهیت کلی کتاب‌های درسی، با تکیه بر تأثیر غیرمستقیم کتاب‌ها محدود و ناقص است. توسوا (۲۰۱۱)، فرایند ایجاد یک نظام طبقه‌بندی را برای ارزیابی راهبردهای یادگیری مرتبط با مهارت‌های دریافتی در کتاب‌های آموزش زبان آلمانی (به عنوان زبان خارجی دوم) شرح می‌دهد. او به ویژگی‌های کتاب‌های مورد بررسی، از منظر تأکید بر اشتراکات دو زبان که می‌توان از آنها در آموزش استفاده کرد توجه می‌کند. این تحقیق نیز به روش تحلیل محتوای کمی انجام شده است. این محقق نتیجه می‌گیرد که راهبردهای شخصی یادگیری، در شنیدن نسبت به خواندن بیشتر توزیع شده‌اند. کمترین تعداد راهبردها، برای فعالیت‌های پیش از شنیدن در نظر گرفته شده و بیش از نیمی از راهبردها مربوط به فعالیت‌های هنگام شنیدن و خواندن بودند. این به معنی تأکید کتاب‌ها بر شنیدن و خواندن است.

در ایران و در رابطه با آموزش زبان فارسی به دیگر زبانان، تابعی (۱۳۹۶) پژوهشی بر مبنای طبقه‌بندی آکسفورد (۱۹۹۰) در خصوص میزان استفاده از عموم راهبردهای یادگیری زبان دوم در منابع آموزشی انجام داده است که نشان می‌دهد منابع مورد بررسی درباره آموزش مستقیم راهبردهای یادگیری سکوت کرده و در متن دروس و تمرین‌ها کم و بیش از برخی راهبردهای مستقیم و غیرمستقیم یادگیری زبان دوم بهره‌گیری کرده‌اند.

به طور کلی، با توجه به پیشینه مطالعات انجام شده پیرامون راهبردهای یادگیری و مطالعه می‌توان دریافت که در تمام پژوهش‌ها اهمیت راهبردهای یادگیری مورد تأکید قرار گرفته است.

۲. چارچوب نظری پژوهش

ویلیامز و بوردن^۳ (۱۹۹۷) آغاز تحقیق درباره راهبردهای یادگیری را دهه شصت میلادی و هم‌زمان با پیشرفت‌هایی می‌دانند که در روانشناسی رشد اتفاق افتاد. از دهه هفتاد و هشتاد میلادی تاکنون نیز بسیاری از پژوهشگران به بررسی راهبردهای مورد استفاده زبان‌آموزان و عوامل مؤثر بر آنها و همچنین ارائه تعاریف و طبقه‌بندی‌های گوناگون پرداختند؛ دسته‌بندی‌هایی که توسط وندن و روبین (۱۹۸۷)، اوملی و چموت (۱۹۹۰) و دیگران ارائه شده است.

آکسفورد (۱۹۹۰) راهبردهای یادگیری را عملکردهای خاصی می‌داند که به کارگیری آنها فرایند یادگیری را آسان‌تر، سریع‌تر، لذت‌بخش‌تر و مؤثرتر می‌کند و استفاده از آموخته‌ها را در موقعیت‌های جدید، ممکن می‌سازد. او نیز طبقه‌بندی دیگری از راهبردهای یادگیری زبان دوم ارائه کرده و به جزئیات بیشتری در طبقه‌بندی پیشنهادی خود توجه نموده است. راهبردها در طبقه‌بندی آکسفورد (۱۹۹۰) به دو گروه مستقیم^۴ و غیرمستقیم^۵ تقسیم شده‌است که هر کدام سه زیرگروه دارد. راهبردهای اجتماعی که موضوع این پژوهش است در گروه راهبردهای غیرمستقیم قرار می‌گیرد که با توجه به موضوع تحقیق و اهمیت به‌کارگیری راهبردهای اجتماعی در تقویت توانش ارتباطی زبان‌آموزان، در این مجال پس از معرفی راهبردهای غیرمستقیم، صرفاً به شرح راهبردهای اجتماعی در طبقه‌بندی آکسفورد (۱۹۹۰) می‌پردازیم.

۱-۲ راهبردهای غیرمستقیم

آکسفورد توضیح می‌دهد که راهبردهای غیرمستقیم از طریق تمرکز، برنامه‌ریزی، ارزیابی فرصت‌ها، کاهش اضطراب، افزایش همکاری، درک دیگران و سایر ابزارها به گونه‌ای غیرمستقیم یادگیری زبان را تقویت می‌کنند و آنها را به سه گروه **راهبردهای فراشناختی^۱**، **اجتماعی^۲** و **عاطفی^۳** تقسیم کرده‌است و تأکید می‌کند که راهبردهای مستقیم و غیرمستقیم مکمل همدیگر بوده و با هم در ارتباط هستند و کارایی و تاثیر راهبردهای مستقیم زمانی بیشتر می‌شود که راهبردهای غیرمستقیم نیز هم‌زمان استفاده شوند.

۲-۲ راهبردهای اجتماعی

زبان یک نهاد اجتماعی است. به‌کارگیری زبان یک رفتار اجتماعی محسوب می‌شود و یادگیری آن نیز نیازمند تعامل با دیگران و استفاده از راهبردهای اجتماعی مناسب است (بیالیستوک و کلرمن^۴، ۱۹۸۶). برخی گمان می‌کنند که راهبردهای اجتماعی فقط برای مهارت‌های سخن‌گفتن و شنیدن کاربرد دارند درحالی‌که این راهبردها برای هر چهار مهارت زبانی کارایی دارند. پارک^۵ (۱۹۹۷) معتقد است میزان به‌کارگیری این راهبردها بهترین پیش‌بینی‌کننده سطح مهارت زبانی است و با وجود اهمیت راهبردهای اجتماعی در یادگیری زبان خارجی یا دوم بسیاری از زبان‌آموزان از جمله آسیایی‌ها بهره‌ی زیادی از آن نمی‌برند. نایمن^۶ و همکاران (۱۹۷۸) از راهبرد "درک زبان به عنوان ابزاری جهت ارتباط و تعامل" در یادگیری زبان یاد کرده‌اند. این گروه از راهبردها در تعریف آکسفورد (۱۹۹۰) راهبردهایی هستند که به توانایی برقراری روابط اجتماعی کمک می‌کنند و تعامل با جامعه زبانی را امکان‌پذیر می‌کنند.

آکسفورد راهبردهای اجتماعی را شامل تدابیر پرسش‌کردن، مشارکت و همکاری با دیگران و همدلی و درک دیگران می‌داند و برای هرکدام زیرمجموعه‌هایی در نظر گرفته است. در ادامه به شرح راهبردهای اجتماعی اصلی و فرعی یادگیری زبان دوم/خارجی در طبقه‌بندی آکسفورد می‌پردازیم:

۱-۲-۲ پرسش کردن

پرسش کردن در واقع، سؤال کردن از فردی دیگر از جمله معلم، سخن‌گوی بومی یا حتی یک هم‌کلاسی موفق به منظور توضیح، شفاف‌سازی مطلب یا تصحیح آن است که به روش‌های زیر صورت می‌گیرد:

الف) درخواست توضیح و تأیید www.anjomanfarsi.ir

این راهبرد در دو مهارت خواندن و شنیدن به ویژه در تمرین‌های جورچینی مربوط به این دو مهارت قابل اجرا است. که می‌توان آن را هم در گروه راهبردهای اجتماعی و هم در گروه راهبردهای تصحیحی^۷ جای داد. آکسفورد (۱۹۹۰: ۱۰) به این نکته اشاره کرده است که در برخی موارد می‌توان راهبردهای متعلق به یک طبقه‌بندی را در طبقه‌بندی دیگر قرار داد و کوهن^۸ (۱۹۹۸: ۱۲) نیز هم‌پوشانی و عدم امکان جداسازی کامل راهبردها را تأیید و شفاف نبودن و صراحت نداشتن آنها را تصدیق می‌کند.

تقاضای توضیح در مهارت شنیدن به این صورت است که زبان‌آموز از فرد سخن‌گو می‌خواهد تا سخن خود را تکرار کند، آن را بسط دهد یا درخصوص آن توضیح دهد.

ب) تقاضای تصحیح

از نظر آکسفورد این راهبرد اغلب در مهارت‌های خواندن، نوشتن و سخن‌گفتن کارایی دارد؛ زیرا بیشتر اشتباهات واضح و آشکار در زبان جدید مربوط به مهارت‌های تولیدی است. زبان‌آموز می‌تواند از فرد دیگری بخواهد که خطای او را تصحیح

- 1- metacognitive strategies
- 2- social strategies
- 3 -affective strategies
- ۴-Bialystok & Kellerman
- 5- Park
- 6-Naiman
- 7 -Compensation strategeis
- 8 -Cohen

کند. در مهارت نوشتن نیز زبان‌آموز می‌تواند اشکال‌های خود را بپرسد.

۲-۲-۲ مشارکت و همکاری با دیگران

دو طریق زیر را برای مشارکت و همکاری با دیگران در یادگیری زبان می‌توان متصور شد:

الف) مشارکت با هم‌کلاسی‌ها

در هر یک از چهار مهارت زبانی می‌توان از مزایای این راهبرد بهره‌گرفت. بسیاری از بازی‌ها و فعالیت‌ها دانش‌آموزان را به کار گروهی و مشارکت با هم‌کلاسی‌ها وادار می‌کند و توانایی‌های آنها را در این زمینه به چالش می‌کشد.

ب) مشارکت با زبان‌آموزان سطح بالاتر

این راهبرد نیز برای هر چهار مهارت زبانی قابل توصیه است. در خصوص مهارت سخن‌گفتن و شنیدن، زبان‌آموز سعی می‌کند طی مراحل ارتباط خود را با سخن‌گوی ماهرتر از خود افزایش دهد. در ارتباط با مهارت خواندن و نوشتن نیز ممکن است در کلاس، طی سفر، در محل کار و موقعیت‌هایی از این دست، این تدبیر را به‌کارگیرد (آکسفورد، ۱۹۹۰: ۱۱۷).

۲-۲-۳ همدلی و درک دیگران

تولید زبان جدید مستلزم درک سخن‌گویان آن زبان و همدلی با آنها است. رسیدن به این مرحله، جز با آگاهی از فرهنگ، احساسات و افکار گویشوران بومی امکان‌پذیر نیست. همدلی و درک دیگران از طریق به‌کارگیری دو راهبرد درک فرهنگی و آگاهی از افکار و احساسات دیگران که شرح آنها در ادامه آمده است امکان‌پذیر می‌شود:

الف) درک فرهنگی

یادگیری موفقیت‌آمیز زبان دوم به معنی فرهنگ‌پذیری و تبدیل شدن به بخشی از فرهنگ جامعه زبان هدف است. اگر گروه زبان‌آموزان خود را دور از اهل زبان دوم بپندارند نمی‌توانند آن زبان را به خوبی یاد بگیرند (زند، ۱۳۸۳). راهبرد درک فرهنگی در هر چهار مهارت زبانی قابل اجراست. دانش پیشین پیرامون فرهنگ جدید موجب می‌شود که زبان‌آموزان مطالب خواندنی و شنیدنی را بهتر درک کنند، تلاش بر این است که از طریق آگاهی از فرهنگ‌ها و شناخت افراد متعلق به آن فرهنگ، یادگیری افزایش یابد. در واقع کلاس زبان باید به یک آزمایشگاه فرهنگی تبدیل شود که در آن زبان‌آموزان با بسیاری از مسائل فرهنگی زبان هدف آشنا می‌شوند. اگر فرصتی فراهم شود که در آن زبان‌آموزان پیرامون فرهنگ خودشان در کلاس گفت و گو کنند و تشویق شوند که در خارج از کلاس و از طریق تماشای فیلم، اینترنت یا کتاب‌ها مطالبی را پیرامون فرهنگ جدید جمع‌آوری کنند؛ این تدبیر به هدف خود که کمک به کسب مهارت زبانی است نزدیک خواهد شد (آکسفورد، ۱۹۹۰: ۱۷۲).

ب) آگاهی از احساسات و افکار دیگران

مشاهده رفتار دیگران وسیله‌ای برای کشف افکار و احساسات آنها است. آگاهی از افکار و احساسات سخن‌گویان زبان هدف به زبان‌آموزان در یادگیری زبان جدید کمک می‌کند و ارتباط رو در رو با آنها بر میزان این آگاهی می‌افزاید. در این حالت علاوه بر یادگیری زبان، درک بسیاری از نوشته‌ها، داستان‌ها و مقالات در زبان هدف آسان‌تر می‌شود. راهبرد آگاهی از افکار و احساسات دیگران نیز برای همه مهارت‌های زبانی قابل اجرا است.

۳. تقویت توانش ارتباطی^۱ و اهمیت آن در یادگیری زبان

آکسفورد (۱۹۹۰)، معتقد است که همه راهبردهای یادگیری زبان با هدف تقویت توانش ارتباطی استفاده می‌شوند. آنچه موجب ارتقاء توانش ارتباطی می‌شود، برقراری ارتباط هرچه بیشتر با سایرین و تعامل میان زبان‌آموزان برای آموختن زبان متناسب با بافت بوده و به‌کارگیری راهبردهای ارتباطی و اجتماعی یادگیری، عامل تسهیل برقراری ارتباط و موجب افزایش و بهبود آن و همچنین استفاده از آموخته‌ها می‌شود. علاوه بر این آکسفورد راهبردها را قابل آموزش دهی می‌داند.

۴. یافته‌های پژوهش در بررسی منابع آموزشی

۴-۱ ویژگی‌های کتاب «فارسی دهخدا (۱) ویژه زبان آموزان غیرفارسی‌زبان»

فارسی دهخدا (۱)، نوشته اعظم‌السادات نوابی، سیده رؤیا معصومی و بهروز محمودی بختیاری، چاپ سال ۱۳۹۶ انتشارات دانشگاه تهران در قطع رحلی و در ۱۸۳ صفحه، شامل چهار بخش: (۱) آموزش الفبا، (۲) آموزش زبان، (۳) تمرین‌ها، (۴) صرف فعل‌ها و تصاویر مرتبط با موضوع‌های کتاب است. بخش آموزش زبان در ۱۲ درس برنامه‌ریزی شده، هر درس آن به یکی از موضوعات مورد نیاز زندگی اجتماعی اختصاص دارد و مطابق آنچه در مقدمه کتاب (صفحه ۱۰) آمده است این بخش به مهارت‌های گفت‌وگو، شامل مکالمات روزمره، آموزش واژگان، گفت‌وگوهای موقعیتی، خواندن و درک مطلب و درک شنیداری و همچنین نگارش می‌پردازد. در بخش سوم، چنانکه گفته شد تمرین‌های مرتبط با هر درس تدارک دیده شده است.

در مقدمه آمده است که هدف از به‌کارگیری این کتاب از سوی فارسی‌آموزان یادگرفتن الفبای فارسی، خواندن متن‌های ساده و یادگیری گفت‌وگو در موقعیت‌های حقیقی با استفاده از ساختارهای ساده زبان فارسی به منظور رفع نیازهای اولیه و صحبت درباره موضوعات ساده و برقراری ارتباط مؤثر با گویشوران فارسی‌زبان است. مؤلفان، در تدوین کتاب رویکرد نظری مشخصی را طرح نکرده‌اند.

در بخش آموزش الفبا، مثال‌های صدای "ژ" و "اژه‌های ژتون"، "آب‌زور"، "ماژیک" و "ژاکت" هستند و به‌جز کلمه "مژه" واژه فارسی دیگری ذکر نشده است^۱ و همزه و تشدید که جزء الفبای فارسی نیستند اما در املا و تلفظ کاربرد دارند مطرح شده است و و واژه انشاء (با درج همزه) به عنوان نمونه همزه آخر کلمه^۲ و همچنین موارد عدم تطابق واجی - آوایی و نوشتاری زبان و خط فارسی آورده شده است.

در بخش آموزش الفبا تنها به آوانویسی واج‌ها اکتفا شده است و استفاده از آوانویسی که راهنمایی برای تلفظ صحیح است در این کتاب کم‌رنگ‌تر و کم‌کاربردتر از کتاب‌های سطح مبتدی پیشین است.

تمرین شنیدن و تقویت حس شنیداری یکی از تمرین‌های اساسی و ضروری در زبان‌آموزی به‌ویژه برای گام‌های ابتدایی است و یک مزیت این کتاب محسوب می‌شود. ضرورت این نوع تمرین با الگوبرداری از زبان‌آموزی کودک در طی دوران سکوت اثبات شده است. این بخش حاوی تصاویر متنوعی برای تدریس واج‌ها و آوای زبان فارسی است که در مواردی مثل تصویر مبل راحتی برای معرفی کلمه اتاق و تصویری از پرداخت پول برای کلمه بانک می‌توانست از تصاویر بهتر و گویاتری استفاده شود.

دروس آموزش زبان از صفحه ۳۸ کتاب با بخشی به نام پیش‌درس آغاز می‌شود که سلام و احوال‌پرسی ساده، مختصر و معمولی در آن آموزش داده شده است. تمرین نوشتن جمله در این کتاب از درس اول شروع می‌شود درحالی‌که با توجه به پیشرفته‌بودن این مهارت نسبت به سایر مهارت‌های زبانی انتظار می‌رفت با کمی تأخیر و زمینه‌چینی با تمرین نوشتن ترکیب‌های اضافی و وصفی آغاز شود. البته این مسئله که تدریس چهار مهارت زبانی از لحاظ تقدم و تأخر یا همزمانی و ترتیب باید به چه صورتی باشد موضوع تحقیق جداگانه‌ای است و جایگاه دیگری دارد.

برای پرداختن به تفاوت‌های فارسی گفتاری و نوشتاری، بخش ویژه و عنوان خاصی در کتاب مشاهده نمی‌شود. گفت‌وگوها در لوح فشرده به صورت گفتاری ضبط شده و در متن کتاب به صورت نوشتاری آمده است و تشخیص این تفاوت به عهده خود زبان‌آموز (یا با کمک مدرس) است. در بعضی موارد نیز صورت گفتاری واژه‌ها آوانویسی شده است.

در پاورقی صفحه ۴۸ کتاب، درباره صورت کوتاه و کامل «است» توضیحی به این شرح آمده است: در صورتی که در نوشتار و گفتار، کلمه قبل از است به حرف صدادار ختم شود؛ «است» به صورت «ست» درمی‌آید و در غیراین صورت در نوشتار از فرم کامل «است» استفاده می‌کنیم و در گفتار می‌توان "e" به‌کار برد (احتمالاً منظور از حرف صدادار، مصوت‌های بلند آ /ā/، او /u/، ای /ī/ است). این در حالی است که اختصار «است» در نوشتار رسمی قاعده نیست و در گفتار هم بعد از مصوت‌های بلند، امکان تبدیل «است» به /e/ وجود دارد؛ مثال گفتاری: این کتاب مینا^۳ه.

در صفحات ۴۶ (درس اول) و ۵۳ (درس دوم)، تمرین گفت‌وگو با یک فرد فارسی‌زبان طراحی شده است که راهبرد اجتماعی آگاهی از احساسات و طرز تفکر افراد بومی را پوشش می‌دهد و توجه به این نوع تمرین اهمیت بسیاری دارد؛ اما به‌نظر می‌رسد

۱ - پژوهش‌ها، ژولیده و ژاله و ... کلماتی فارسی هستند که می‌توانست در این قسمت به آنها اشاره شود.

۲ - طبق آخرین دستورالعمل فرهنگستان زبان و ادب فارسی، این واژه‌های پرکاربرد عربی در فارسی بدون همزه آخر و مثلاً به صورت "املا"، "انشا" نوشته می‌شوند.

در درس ابتدای کتاب، فارسی‌آموزان مبتدی به دلیل عدم آمادگی کافی برای برقراری ارتباط با جامعه ایرانی از آن استقبال کمتری کنند. این تمرین در درس بعدی و تا پایان کتاب، علی‌رغم رسیدن زبان‌آموز به سطح بالاتری از مهارت زبانی و ارتباطی مشاهده نمی‌شود؛ در صورتی که تکرار هدفمند آن می‌توانست در کسب مهارت برقراری روابط اجتماعی زبان‌آموزان تأثیرگذار باشد.

از درس اول عنوانی به نام "دستور" در خلال درس‌ها به چشم می‌خورد که شامل شنیدن یک گفت‌وگو و ارائه مثال و قاعده دربارهٔ نکتهٔ دستوری آن است که احتمالاً با توضیحات مدرس تکمیل می‌شود. در حالی که در مقدمهٔ کتاب به آموزش غیرمستقیم دستور اشاره شده است و زیر همان مطلب توضیحاتی هم دربارهٔ اشارهٔ مستقیم به نکته‌های دستوری و آوردن مثال‌ها آمده است و کیفیت پرداختن غیرمستقیم به دستور در این کتاب روشن نیست. در صفحهٔ ۸۸ (تمرین‌های درس ششم) از واژهٔ بیگانهٔ "دیالوگ" ۱ و در صفحهٔ ۵۰ و همچنین در بخش تمرین‌ها از کلمهٔ "فرم" استفاده شده است.

به فرهنگ که دربرگیرندهٔ زبان است و رویکرد موردنظر در این مقاله نیز هم‌صدا با نظریه‌ها و روش‌های نوین آموزش زبان، آگاهی از آن را به‌منظور فراگیری بهتر و عمیق‌تر زبان، مهم شمرده در این کتاب توجهی نشان داده نشده است و مؤلفان از ورود و پرداختن مستقیم به مسائل فرهنگی در مباحث آموزشی خودداری کرده‌اند و در این خصوص دیدگاه و استدلال خود را ذکر نکرده‌اند.

از ویژگی‌های مثبت این کتاب طراحی تمرین‌های مروری در میانه و انتهای درس است که به تثبیت یادگیری زبان‌آموز و همچنین محک‌زدن اطلاعات و مهارت‌های زبانی فارسی‌آموزان کمک می‌کند. در بخش تمرین‌ها (تمرین‌های مروری و انتهای کتاب) از هیچ‌یک از راهبردهای اجتماعی یادگیری زبان بهره‌گیری نشده است.

جدول شمارهٔ ۱، حاوی اطلاعات مربوط به بهره‌گیری از راهبردهای اجتماعی یادگیری در چهار مهارت زبانی است که همانطور که مشاهده می‌شود مجموع راهبردهای مورد توجه در این کتاب به ۳۶ مورد، شامل ۳۱ بار مشارکت با افراد هم‌سطح در تمرین گفتگوها و دو بار، آگاهی از احساسات و طرز فکر افراد بومی طی گفت‌وگو با گویشوران فارسی زبان است. کل تمرین‌های کتاب (از هر نوع و مربوط به هر کدام از مهارت‌ها)، ۲۵۹ مورد و نسبت تمرین‌های مرتبط با راهبردهای اجتماعی به کل تمرین‌ها ۱۳/۹ درصد است.

جدول شماره ۱. فراوانی راهبردهای اجتماعی یادگیری مهارت‌های زبانی در کتاب فارسی دهخدا (۱)

راهبردهای اصلی	راهبردهای فرعی	فراوانی در مهارت شنیدن	فراوانی در مهارت خواندن	فراوانی در مهارت سخن گفتن	فراوانی در مهارت نوشتن
سؤال کردن	درخواست تصحیح	۰	۰	۰	۰
مشارکت با دیگران	مشارکت با افراد هم سطح	۰	۰	۳۱	۰
	مشارکت با افراد سطح بالاتر	۰	۰	۰	۰
همدلی با دیگران	افزایش اطلاعات فرهنگی	۰	۰	۳	۰
	آگاهی از احساسات و طرز فکر افراد بومی	۰	۰	۰	۲
مجموع					
مجموع کل تمرین‌ها		مجموع کل راهبردهای اجتماعی		نسبت تمرین‌های شامل راهبردها به کل تمرین‌ها (درصد)	
۲۵۹		۳۶		۱۳.۹۰	

۱- دیالوگ‌های زیر را با واژه‌ها و عبارات داده شده کامل کنید.

۲- فرم منفی فعل «بودن»، فعل جمله‌های زیر را به‌صورت فرم کوتاه بنویسید.

۲-۴ ویژگی‌های کتاب «مینا (۱) برای فارسی‌آموزان سطح مقدماتی»

مینا (۱) برای فارسی‌آموزان سطح مقدماتی، کتابی است در ۱۱۲ صفحه و هشت درس ده صفحه‌ای در قطع رحلی که در بهار ۱۳۹۶ در انتشارات کانون زبان ایران به چاپ رسیده است و هم اکنون مورد استفاده برخی از مراکز آموزش زبان فارسی در سطح کشور است. اعضای گروه مؤلفان این کتاب را رضامراد صحرایی، افسانه غریبی، داوود ملکلو، سمانه صادقی، منیره شهباز و مریم سلطانی، فعالان حوزه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان بنیاد سعدی و دانشگاه علامه طباطبائی تشکیل می‌دهند. مجموعه کتاب‌های مینا چنانکه در مقدمه ناشر آمده است دارای ویژگی‌هایی است که از جمله می‌توان به رویکرد نوین آن به آموزش زبان فارسی و بهره‌گیری از شیوه آموزشی ارتباط‌محور و تناسب موضوعات با نیازهای فارسی‌آموزان اشاره کرد. در مقدمه مؤلف درباره ویژگی‌های کتاب آمده است که این کتاب هم‌گام با تحولات جهانی حوزه آموزش زبان، رویکردی ارتباطی^۱ دارد و مانند منابع پیش از خود به آموزش درباره زبان نمی‌پردازد؛ بلکه به آموزش زبان و بخصوص بهره‌گیری از آن برای ارتباط‌های واقعی و روزمره می‌پردازد. مؤلفان کتاب نظری هم به منابع آموزشی زبان‌های دیگر داشته و با توجه به آنها و بر پایه برنامه درسی کار محور (base - Task) به تدوین کتاب پرداخته‌اند و به‌کارگیری آن نیز تنها برپایه رویکرد ارتباطی آموزش زبان امکان‌پذیر است. در همه درس‌ها به هر چهار مهارت زبانی توجه شده است و تمرین‌ها همگی از نوع ارتباطی هستند و انجام آنها به‌انجام‌رساندن یک کار زبانی در بافت واقعی روزمره است و یادآور می‌شود که تمرین‌های کتاب از نوع شناختی و ارتباطی هستند و در تدوین محتوا به گونه‌ای عمل شده است که انجام فعالیت/ تکلیف مستلزم همکاری گروهی فارسی‌آموزان باشد. مؤلف در پایان اظهار امیدواری کرده است کسانی که با این کتاب فارسی را می‌آموزند بتوانند به راحتی به این زبان سخن بگویند و بنویسند.

بعد از سخنی با معلمان و فارسی‌آموزان که به زبان فارسی آورده شده است و به نظر می‌رسد که دست‌کم در ابتدای دوره و آغاز به‌کارگیری کتاب کارایی و فایده‌ای برای فارسی‌آموزان سطح مبتدی نخواهد داشت؛ راهنمای تلفظ حروف و صداها را همراه با آوانویسی آنها آمده است. اما در تمام کتاب (مانند کتاب فارسی دهخدا) اثری از آوانویسی واژه‌ها و عبارات دیده نمی‌شود و مؤلفان در تدریس الفبای فارسی به فارسی‌آموزان مبتدی به همین مقدار بسنده کرده‌اند که برای واژه‌های مثال هر حرف الفبا، از آوانویسی آن نیز استفاده شود. در این قسمت، تصویری برای واژه‌های ذکر شده مشاهده نمی‌شود که این ویژگی، بخش تدریس الفبا را در این کتاب از سایر کتاب‌های مشابه خود متمایز می‌کند.

مکالمه‌ها به صورت گفتاری نوشته شده‌اند و با توجه به سطح مبتدی مخاطبان، گاه طولانی و پیچیده هستند. توصیه به هیچ نوع تمرین گفت‌وگویی با گویشوران بومی یا زبان‌آموزان سطح بالاتر در خارج از کلاس (که هر دو از راهبردهای اجتماعی یادگیری زبان دوم هستند) در تمرین‌ها دیده نمی‌شود.

تفاوت‌های دو گونه گفتاری و نوشتاری زبان فارسی، به شیوه خاص نوشتن فارسی گفتاری به همان صورت محاوره‌ای و بدون استفاده از الفبای آوانگار توجه شده است. در گفت‌وگوهای مربوط به خرید از مغازه‌ها، اشاره به تخفیف گرفتن (چانه‌زدن) در هنگام خرید به عنوان بخشی از فرهنگ خرید و رفتاری معمول در ایران، می‌توانست این بخش را واقعی‌تر و کاربردی‌تر جلوه دهد. داشتن الگوی انجام دادن تمرین و پاسخ‌نامه تمرین‌ها در انتهای کتاب از ویژگی‌های آن است و دارا بودن واژه‌نامه فارسی به انگلیسی و همچنین تمرین‌های متنوع و گوناگون از مزیت‌های دیگر این کتاب محسوب می‌شود. کلماتی مثل کافی شاپ (درس سوم صفحه ۲۶)، ویلچر (درس هفتم صفحه ۶۸) و اصطلاحات «ایمیل چک کردن» و «وبگردی» (در صفحات ۷۲ و ۷۸ درس هشتم) احتمالاً آگاهانه و به‌عنوان کلمات پرکاربرد و پربسامد در زبان روزمره فارسی در خلال درس آورده شده است.

درباره فرهنگ و افزایش اطلاعات فرهنگی، رویکرد این کتاب مانند کتاب دهخدا (۱)، عدم توجه مستقیم به مسائل فرهنگی کشور ایران به‌طور محسوس و مشخص، و طرح جزئی و موردی مقولات فرهنگی از طریق معرفی مختصر اشخاص مشهور ایرانی در کنار معرفی سایر چهره‌های غیرایرانی است. در موردی دیگر نیز به بازار تبریز در کنار منتخبی از مکان‌های مشهور جهان با یک تصویر اشاره شده است.

جدول شماره ۲، حاوی اطلاعات مربوط به بهره‌گیری از راهبردهای اجتماعی یادگیری در چهار مهارت زبان است و همانطور که مشاهده می‌شود مجموع راهبردهای مورد توجه در این کتاب، محدود به ۳۲ مورد، شامل ۲۷ بار مشارکت با افراد

هم‌سطح در تمرین گفتگوها و پنج مورد، افزایش اطلاعات فرهنگی است. بهره‌گیری از راهبردهای اجتماعی در مهارت‌های شنیدن و خواندن در این کتاب برابر صفر است. کل تمرین‌های کتاب (از هر نوع و مربوط به هر کدام از مهارت‌ها)، ۲۱۶ مورد است. ۱۴/۸۱ درصد از کل تمرین‌ها با استفاده از راهبردهای اجتماعی یادگیری زبان انجام می‌گیرد.

جدول شماره ۲. فراوانی راهبردهای اجتماعی یادگیری مهارت‌های زبانی در کتاب مینا (۱)

فراوانی در نوشتن	فراوانی در مهارت سخن گفتن	فراوانی در مهارت خواندن	فراوانی در مهارت شنیدن	راهبردهای فرعی	راهبردهای اصلی
○	○	○	○	درخواست تصحیح	سؤال کردن
○	۲۷	○	○	مشارکت با افراد هم سطح	مشارکت با دیگران
○	○	○	○	مشارکت با افراد سطح بالاتر	
○	۵	○	○	افزایش اطلاعات فرهنگی	همدلی با دیگران
○	○	○	○	آگاهی از احساسات و طرز فکر افراد بومی	
○	۳۲	○	○	مجموع	
نسبت تمرین‌های شامل راهبردها به کل تمرین‌ها (درصد)		مجموع کل راهبردهای اجتماعی		مجموع کل تمرین‌ها	
۱۴.۸۱		۳۲		۲۱۶	

۵. تحلیل و ارزیابی

دستیابی به یک روش ساده و سریع برای یادگیری زبان فارسی، مستلزم توجه دقیق به نکات و ظرائف بسیاری است که از آن میان می‌توان به شناسایی عوامل دخیل در یادگیری و استفاده از فنون و روش‌های یادگیری متناسب با زبان فارسی اشاره کرد. در دو کتاب فارسی دهخدا (۱) و مینا (۱)، میزان بهره‌گیری از راهبردهای اجتماعی یادگیری زبان به ترتیب ۱۳/۹۰ و ۱۴/۸۱ درصد و تقریباً به هم نزدیک است (جدول‌های شماره ۱ و ۲) و در هر دو جدول ۱ و ۲ مشاهده می‌کنیم که بهره‌گیری از راهبردهای اجتماعی در مهارت‌های شنیدن و خواندن برابر صفر است.

همان‌طور که در چارچوب نظری پژوهش آمده است، در تعریف آکسفورد (۱۹۹۰) راهبردهای اجتماعی یادگیری زبان تدابیری هستند که به توانایی برقراری روابط اجتماعی کمک می‌کنند و تعامل با جامعه زبانی را امکان‌پذیر می‌سازند. بنابراین انتظار می‌رود کتابی که مبتنی بر رویکردهای نوین آموزش زبان تهیه و تدوین شده است بیشترین بهره‌گیری را از مؤلفه‌های اجتماعی و فرهنگی داشته‌باشد.

در کتاب فارسی دهخدا، تنها دو مورد ارتباط با گویشوران فارسی‌زبان که جزء راهبردهای اجتماعی یادگیری زبان است در درس‌های دوم و سوم مشاهده می‌شود. تکرار این تمرین می‌توانست مهر تأییدی بر هدفمندی مؤلفان در زمینه کسب مهارت برقراری روابط اجتماعی زبان‌آموزان باشد. نمونه چنین تمرینی در کتاب مینا (۱) مشاهده نشد. در بررسی دقیق و روشمند دیگری باید تأثیر این تعداد از تمرین‌های اجتماعی و گروهی و این میزان توجه به راهبردهای اجتماعی بر اجتماعی‌شدن زبان‌آموزان و یادگرفتن مؤثر و کاربردی زبان فارسی ارزیابی شود. همچنین در مجالی دیگر کتاب‌های بیشتری از لحاظ به‌کارگیری و آموزش راهبردهای اجتماعی یادگیری زبان بررسی شوند که بتوان نتایج را مقایسه کرد و در نهایت پژوهشی نیز برای بررسی

نتیجه آموزش زبان فارسی با هر کدام از کتاب‌ها طی دوره‌ای مشخص، با هدف محک‌زدن و مقایسه سطح و میزان مهارت زبانی فارسی‌آموزان انجام شود.

یادگیری موفقیت‌آمیز زبان دوم به معنی فرهنگ‌پذیری و تبدیل‌شدن به بخشی از فرهنگ جامعه زبان هدف است و دانش پیشین پیرامون فرهنگ جدید موجب می‌شود که زبان‌آموزان مطالب خواندنی و شنیدنی را بهتر درک کنند و چنان‌که پارک (۱۹۹۷) بیان کرده است؛ میزان به‌کارگیری این راهبردها بهترین پیش‌بینی‌کننده سطح مهارت زبانی است. مطابق اطلاعات جدول‌های شماره ۱ و ۲، از راهبرد افزایش اطلاعات فرهنگی در کتاب فارسی دهخدا سه بار و در کتاب مینا پنج بار بهره‌گیری شده است. این رقم نشان‌دهنده حداقل توجه به مؤلفه‌های فرهنگی و رویکردی تقریباً خنثی نسبت به آشنایی با فرهنگ ایران در هر دو کتاب است. درباره مؤلفه‌های فرهنگی باید گفت بسیاری از واژه‌ها، علائم، نشانه‌ها و تصاویر به‌نحوی غیرمستقیم به مسائل فرهنگی اشاره دارند و نمی‌توان به‌طورمطلق محتوا را تهی از ابعاد فرهنگی دانست؛ اما بررسی‌ها نشان می‌دهد که اشاره مستقیم به مباحث فرهنگی در معاشرت، خرید، تغذیه، شیوه زندگی و به‌طورکلی آشنایی با ابعاد مختلف زندگی ایرانی در کتاب‌ها مورد توجه قرارنگرفته است.

درباره استفاده از کلمات انگلیسی دیالوگ، فرم، ویلچر، کافی‌شاپ و ... در این دو کتاب و به‌طورکلی در زمینه استفاده از واژه‌های قرضی و بیگانه، به‌ویژه در کتاب‌های درسی و آموزشی، به نظر می‌رسد بهتر است بین واژه‌هایی مثل رستوران، تلویزیون، رادیو و ... با واژه‌هایی مثل دیالوگ تفاوت قائل شویم. سؤال مهم در اینجا این است که آیا با توجه به کاربرد روبه‌گسترده لغات انگلیسی در فارسی روزمره، می‌توان تاحدودی در این زمینه تسامح به خرج داد؟ پاسخ این سؤال به عهده صاحب‌نظران است.

مسئله چگونگی پرداختن به تفاوت‌های فارسی گفتاری و نوشتاری و تفکیک یا عدم تفکیک این دو از یکدیگر مسئله‌ای است که مؤلفان و مدرسان زبان فارسی هنوز درباره آن به نتیجه واحد و روش هماهنگی دست نیافته‌اند و به همین دلیل است که در کتاب‌های مختلف، رویکردها و روش‌های مختلفی را بنابر سلیقه مؤلفان، در این زمینه مشاهده می‌کنیم.

۶. نتیجه‌گیری

به‌طورکلی نتایج این تحقیق در پاسخ به دو سؤال پژوهش نشان می‌دهد که بهره‌گیری از راهبردهای اجتماعی یادگیری زبان، در تعریف‌ها و تکالیف، ساختار آنها و ماهیت کلی کتاب‌های درسی محدود و ناقص است و آموزش مستقیم و صریح راهبردها نیز در هیچ یک از کتاب‌ها مشاهده نشده است. البته تناسب نوع و تعداد راهبردهای به‌کارگرفته‌شده و نحوه آموزش آنها با سطح زبان‌آموزان ضروری است و این انتخاب و آموزش، می‌بایست آگاهانه و برنامه‌ریزی‌شده و بر اساس تجربه‌ها و اطلاعات مؤلفان کتاب‌ها و مدرسان صورت‌گیرد.

مدرسان زبان فارسی باید بدانند، امروزه کسی توفیق یادگیری را پیدا خواهد کرد که شیوه آموختن را فرا گرفته باشد. برای کمک به فراگیران و تقویت انگیزه پیشرفت در آنها با کسب استقلال در یادگیری، آگاهی از این شیوه‌ها و آموزش آنها ضروری است. معلمان می‌توانند با انتخاب آگاهانه کتاب، شناخت راهبردهایی که زبان‌آموزان از آنها برای یادگیری بهتر استفاده می‌کنند و آموزش و تمرین راهبردها در کلاس، به فارسی‌آموزان برای کسب تجربه جذاب و لذت‌بخش یادگیری زبان فارسی کمک کنند و به تدریج تولید کتاب‌هایی متضمن آموزش روش‌های یادگیری برای فارسی‌آموزان میسر شود.

منابع

- تابعی، فروز، بررسی میزان استفاده از راهبردهای یادگیری زبان در کتاب‌های سطح مقدماتی آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم انسانی. دانشگاه سمنان، ۱۳۹۶.
- تقیان، آمنه. بررسی تأثیر راهبردهای شناختی و فراشناختی بر میزان درک مطلب خواندن غیرفارسی‌زبانان، بر پایه جنسیت و سطح زبانی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی. دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۸۶.
- خالقی‌زاده، شاره. راهبردهای یادگیری زبان دوم: در جستجوی نمایه‌ای برای زبان فارسی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی. دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۹۱.
- دردی‌پور، عبدالناصر؛ حاجی‌پورنژاد، غلامرضا؛ مطهری، مسعود. تأثیر راهبردهای یادگیری در کتب درسی زبان بر میزان فراگیری زبان‌آموزان. سخن سمت، ۱۳۸۸، شماره ۲۱، ۹۲-۱۱۱.

زندگی، بهمن. اصول و مبانی برنامه ریزی درسی آموزش زبان فارسی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور. چاپ سوم، ۱۳۸۳.
صحرائی، رضامراد؛ غریبی، افسانه؛ ملک‌لو، داود؛ شهباز، منیره؛ سلطانی، مریم. مینا (۱). تهران: انتشارات کانون زبان ایران، ۱۳۹۶.
نوابی، اعظم سادات؛ معصومی، سیده رؤیا؛ محمودی بختیاری، بهروز. فارسی دهخدا (۱). تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۹۶.

منابع انگلیسی

- Bialystok, E., & Kellerman, E. (1986). Language strategies in the classroom. Paper presented at the RELK conference, Singapore, April 1986.
- Cohen, A. D. (1998). *Strategies in Learning and Using a Second Language*. London, New York: Longman.
- Horvathova, B. (2014). Implementing Language Learning Strategies into a Series of Second Foreign Language Learning Textbooks. *Journal of Language and Cultural Education*, 2(1).
- Labelle, J. (2010). Selecting ELL Text Book: A Content Analysis of L2 Learning Strategies. *Journal of Language Teaching and Research*, 1, 4, 358-369.
- Lojova, G., & Vlckova, K. (2011). *Styly a strategie ucenl ve vvyuce cizlch jazyku*. Praha: Portal.
- Naiman, N., Frohlich, M., Stern, H. H., and Todesco, A. (1978). *The Good Language Learner*. Toronto: Ontario Institute for Studies in Education.
- O'Malley, J. M. & Chamot, A. U. (1990). *Learning Strategies in Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oxford, R. L. (1990). *Language Learning Strategies : What Every Teacher Should Know*. Boston: Heinle & Heinle.
- Park, G. (1997). Language Learning Strategies and English Proficiency in Korean University Students. *Foreign Language Annals*, 30 (2), 211-221.
- Tausova, K. (2011). Receptivni dovednosti a strategie ucenl – kategorialni systemy pro hodnocenl ucebnc nemeckeho jazyka. In V. Janikova, M. Pisova, & S. Hanusova, *Metodologicke otazky vyzkumu vyuky cizich jazyku* (pp. 115-128). Brno: Masarykova Univerzita.
- Wenden, A. L., & Rubin, J. (Eds.). (1987). *Learner strategies in languages learning*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Williams, M., & Burden, R. (1997). *Psychology for Language Teachers: A Social Constructivist Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام

IRAN KHOMENI
INTERNATIONAL UNIVERSITY

انجمن علمی زبان ادبی فارسی

چهارمین همایش ملی آموزش زبان فارسی – ۱۳۹۹

www.anjomanfarsi.ir